

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

ПРЕГЛЕД НА ЕМИСИОННО-КАСОВАТА ДЕЙНОСТ НА БНБ ОКТОМВРИ – ДЕКЕМВРИ 2018 г.

Съдържание

I. Пари в обращение (банкноти и монети извън касите на БНБ)	3
1. Динамика на парите в обращение	3
2. Динамика и купюрен строеж на банкнотите и монетите в обращение	4
II. Неистински и преправени банкноти и разменни монети	7
III. Негодни банкноти и разменни монети	8

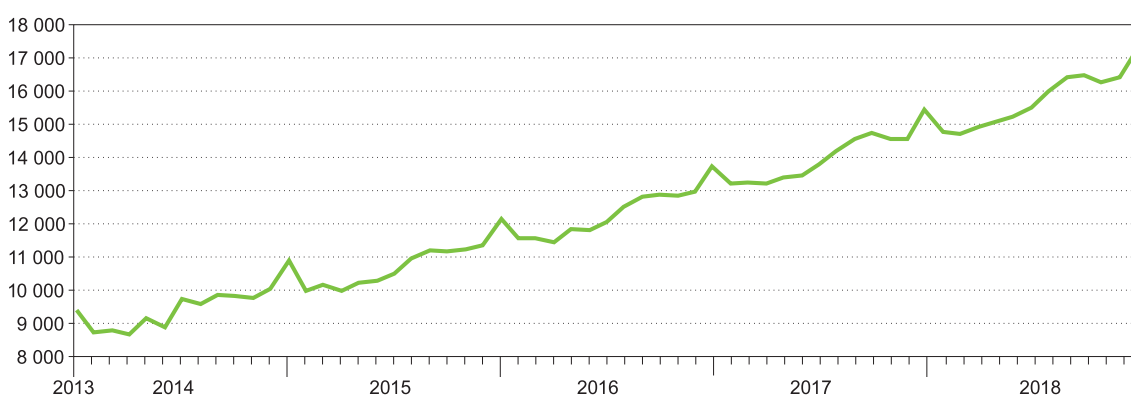
I. Пари в обращение (банкноти и монети извън касите на БНБ)

1. Динамика на парите в обращение

В края на декември 2018 г. парите в обращение¹ достигнаха 17 325.5 млн. лв. За едногодишен период спрямо края на декември 2017 г. те нараснаха с 10.33%, или с 1622.3 млн. лв. През предходния едногодишен период (декември 2016 г. – декември 2017 г.) нарастването беше по-ниско като абсолютна стойност (1550.3 млн. лв.), но по-високо в процентно отношение (10.95%).

Пари в обращение (декември 2013 г. – декември 2018 г.)

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

През четвъртото тримесечие на 2018 г. парите в обращение се увеличиха с 680.7 млн. лв., или с 4.09% спрямо края на септември 2018 г. Нарастването им за отчетния период е с 0.04 процентни пункта по-ниско в сравнение със същия период на 2017 г. Парите в обращение отбелязаха най-висок месечен прираст (4.38%) в рамките на четвъртото тримесечие на 2018 г. през декември в резултат на увеличеното търсене на налични пари по време на коледните и новогодишните празници.

Пари в обращение

(млн. лв.)

	31 декември 2017 г.	30 септември 2018 г.	31 декември 2018 г.
Пари в обращение – общо, в т.ч.	15 703.2	16 644.8	17 325.5
Банкноти	15 333.2	16 235.7	16 901.6
Разменни монети	362.4	401.5	416.1
Възпоменателни монети	7.6	7.6	7.8

Източник: БНБ.

¹ Банкноти, разменни и възпоменателни монети, емисии след 5 юли 1999 г., вкл. изтеглените от обращение без краен срок на обмяна.

В края на декември 2018 г. делът на банкнотите в общата стойност на парите в обращение е 97.55%, като през четвъртото тримесечие на годината той е нараснал с 0.01 процентни пункта спрямо края на септември.

Средната по стойност банкнота в обращение в края на 2018 г. е 35.45 лв., като за трите последни месеца на годината се увеличи с 0.13 лв. За едногодишен период стойността ѝ се повиши с 1.60 лв., или с 4.73%, вследствие на по-високите темпове на нарастване в паричното обращение на банкнотите от 50 и 100 лева в сравнение с останалите номинали и продължаващата замяна на двулевова банкнота с монета.

Към 31 декември 2018 г. делът на разменните монети в стойността на парите в обращение е 2.40%, като през четвъртото тримесечие е намалял с 0.01 процентни пункта спрямо края на предходното.

Средната по стойност разменна монета в обращение в края на 2018 г. е 0.17 лв., колкото беше и в края на септември. За едногодишен период стойността ѝ нарасна с 0.01 лв. в резултат от навлизането в обращение на монетата с номинална стойност 2 лева.

В края на 2018 г. делът на възпоменателните монети в общата стойност на парите в обращение е 0.05% и се запазва на нивото от края на третото тримесечие, така също и спрямо края на 2017 г.

В изпълнение на монетната си програма за 2018 г. и на основание чл. 25, ал. 1 от ЗБНБ през четвъртото тримесечие на годината БНБ пусна в обращение златна възпоменателна монета „Св. Първомъченик Стефан“ от серията „Българска иконография“ с номинална стойност 100 лева.

2. Динамика и купюрен строеж на банкнотите и монетите в обращение

В края на декември БНБ пусна в обращение нова банкнота с номинална стойност 100 лева, емисия 2018 г. Общият дизайн и основните елементи на банкнотата от новата серия се запазват без съществени изменения спрямо банкнотата от 100 лева, емисия 2003 г. Промените в банкнотата от новата серия се състоят главно във въвеждането на нови защитни елементи.²

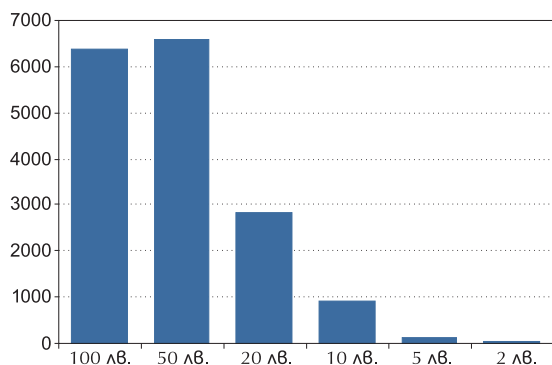
В края на 2018 г. в обращение са 476.6 млн. броя банкноти, които са със 17.1 млн. броя, или с 3.72% повече в сравнение с края на септември. За същия период общата им стойност нарасна с 4.10% (665.9 млн. лв.), достигайки към 31 декември 16 901.6 млн. лв.

С най-голям дял от 29.67% в общия брой на банкнотите в обращение в края на 2018 г. е банкнотата с номинал 20 лева, като към 31 декември 2018 г. в обращение са 141.4 млн. броя от нея. С най-малък дял (4.47%) в броя на банкнотите в обращение е двулевова банкнота.

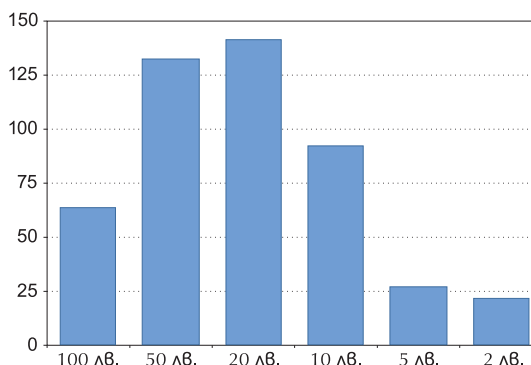
² Информация за новите защитни елементи в банкнотата с номинална стойност 100 лева, емисия 2018 г., е публикувана на интернет страницата на БНБ.

Структура на банкнотите в обращение към 31 декември 2018 г.

(по стойност, млн. лв.)

(по брой, млн. бр.)

Източник: БНБ.

Спрямо края на септември 2018 г. в структурата по брой на банкнотите в обращение настъпиха следните промени: дяловете на банкнотите от 2 и 5 лева намаляха съответно с 0.43 и 0.33 процентни пункта, а тези на банкнотите от 10, 20 и 50 лева нараснаха съответно с 0.40, 0.22 и 0.14 процентни пункта. Банкнотите от 100 лева запазват дела си от 13.39%, достигнат в края на септември.

За едногодишен период (декември 2017 г. – декември 2018 г.) банкнотите в обращение се увеличиха с 23.8 млн. (5.25%) по брой и с 1568.3 млн. лв. (10.23%) по стойност.

На годишна база промените в структурата на банкнотите в обращение по брой затвърждават тенденцията от предходните години към нарастване на дяловете на банкнотите с високи номинали.

Спрямо края на 2017 г. в структурата по брой на банкнотите в обращение дяловете на номиналите от 50 и 100 лева нараснаха съответно с 1.00 и 1.16 процентни пункта, а на тези от 2, 5 и 10 лева намаляха съответно с 1.71, 0.36 и 0.09 процентни пункта. Банкнотите от 20 лева запазват дела си от 29.67%, достигнат в края на 2017 г.

Общата стойност в обращение на банкнотите от 50 лева в края на 2018 г. е 6596.1 млн. лв., което им отрежда и най-големия дял (39.04%) в структурата по стойност на банкнотите в обращение, а с най-малък дял (0.25%) е стойността на двулевовете банкноти в обращение.

В структурата по стойност на банкнотите в обращение дяловете на номиналите от 2, 5 и 100 лева намаляха спрямо края на септември съответно с 0.03, 0.05 и 0.13 процентни пункта, а тези на банкнотите от 10, 20 и 50 лева нараснаха съответно с 0.10, 0.06 и 0.05 процентни пункта.

Банкнотата от 100 лева е единствената, която е с нарастващ дял (1.65 процентни пункта) в купюрния строеж на банкнотите по стойност за едногодишен период. Дяловете на останалите номинали намаляват, като най-съществено е намалението на дела на банкнотата от 20 лева – с 0.79 процентни пункта (от 17.53% на 16.74%). Най-ниско е намалението на дела на банкнотата от 5 лева – с 0.09 процентни пункта.

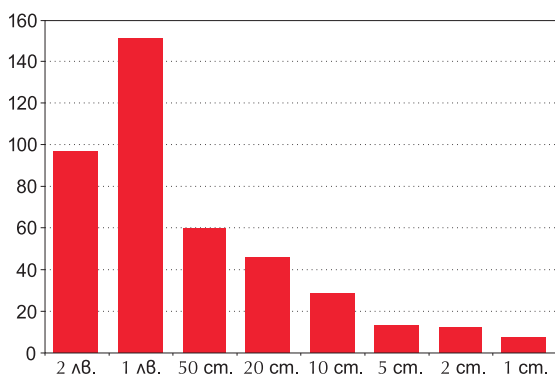
В края на 2018 г. в обращение са 2439.5 млн. броя разменни монети, които са с 44.3 млн. броя, или с 1.85% повече в сравнение с тези в края на септември. За

същия период общата им стойност се увеличи с 14.7 млн. лв., или с 3.65%, и в края на 2018 г. достигна 416.1 млн. лв.

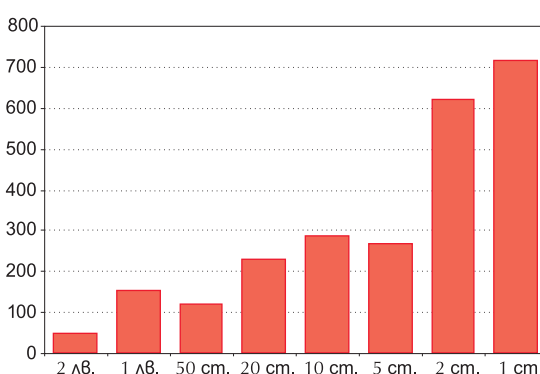
На годишна база се запазва тенденцията на устойчиви темпове на увеличение на броя на разменните монети от всички номинали. Спрямо края на 2017 г. общият брой на разменните монети се увеличи със 150.1 млн. (6.55%), а стойността им — с 53.7 млн. лв. (14.81%). Най-голямо като брой е увеличението в обращение при монетите от 1 и 2 стотинки, съответно с 35.6 млн. броя (5.24%) и 37.4 млн. броя (6.41%). Броят на монетите от 5, 10, 20 и 50 стотинки се е увеличил в границите от 6.4 млн. броя до 16.8 млн. броя (от 5.18% до 6.67%). През 2018 г. се запази и тенденцията на висок годишен темп на растеж при монетата от 1 лев. Броят им в обращение достигна годишно нарастване от 8.17% (11.4 млн. броя). През 2018 г. монетата с номинал 2 лева продължи да навлиза в паричното обращение, като броят им се увеличи с 16.7 млн. (51.96%) и достигна 48.8 млн. броя в края на 2018 г. Най-голям дял (29.32%) в общия брой на разменните монети в обращение в края на 2018 г. имат монетите от 1 стотинка, като към 31 декември в обращение са 715.3 млн. броя с този номинал. С най-малък дял (2.00%) е броят на монетите с номинал 2 лева.

Структура на разменните монети в обращение към 31 декември 2018 г.

(по стойност, млн. лв.)

(по брой, млн. бр.)

Източник: БНБ.

Спрямо края на третото тримесечие на 2018 г. в структурата по брой на разменните монети в обращение намаляха дяловете на монетите от 1, 2, 10 и 20 стотинки, съответно с 0.11, 0.01, 0.04 и 0.04 процентни пункта. За същия период дяловете на монетите от 5 и 50 стотинки и от 1 лев и 2 лева нараснаха съответно с 0.03, 0.01, 0.02 и 0.14 процентни пункта.

За едногодишен период спрямо края на 2017 г. в структурата по брой на разменните монети в обращение намаляха дяловете на монетите от 1, 2, 10, 20 и 50 стотинки, съответно с 0.37, 0.03, 0.15, 0.11 и 0.04 процентни пункта, а дяловете на монетите от 5 стотинки и от 1 лев и 2 лева нараснаха съответно с 0.01, 0.09 и 0.60 процентни пункта.

Структурните промени в купюрния строеж по стойност на монетите в обращение са основно под въздействието от навлизането в паричното обращение на монетата с най-голяма номинална стойност – 2 лева. Високият ѝ растеж е

основната причина за намалението на дяловете на останалите монети в общата стойност на монетите в обращение.

Общата стойност на монетите от 1 лев в обращение в края на 2018 г. е 151.5 млн. лв., което им отрежда и най-големия дял (36.42%) в структурата по стойност на разменните монети в обращение. С най-малък дял (1.72%) е стойността на монетите от 1 стотинка.

Спрямо края на предходното тримесечие в структурата по стойност на разменните монети в обращение с 1.25 процентни пункта нарасна дялът на монетите от 2 лева за сметка на намалението на дяловете на останалите номинали от 1, 2, 5, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 лев, съответно с 0.04, 0.05, 0.05, 0.15, 0.24, 0.22 и 0.50 процентни пункта.

В структурата по стойност на разменните монети в обращение за едногодишен период с 5.73 процентни пункта нарасна дялът единствено на монетата от 2 лева. Намалението на дяловете на останалите номинали – от 1, 2, 5, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 лев, е съответно с 0.15, 0.24, 0.25, 0.63, 0.98, 1.24 и 2.24 процентни пункта.

II. Неистински и преправени банкноти и разменни монети

За периода октомври – декември 2018 г. в Националния център за анализ на БНБ са задържани общо 164 броя неистински български банкноти, циркулирали в паричното обращение. Спрямо третото тримесечие на 2018 г. неистинските български банкноти са с 57 броя по-малко.

Относителният дял на задържаните през четвъртото тримесечие на 2018 г. неистински банкноти спрямо общия брой на банкнотите в обращение към края на декември възлиза на 0.000034%.

Брой на неистинските български банкноти (октомври – декември 2018 г.)

	100 лв.	50 лв.	20 лв.	10 лв.	5 лв.	2 лв.
Нециркулирали банкноти	0	0	0	0	0	0
Циркулирали банкноти	4	32	111	16	0	1

Източник: БНБ.

В общия брой на задържаните през четвъртото тримесечие на 2018 г. неистински български банкноти най-голям е дялът на тези с номинал 20 лева (67.68%). Броят на задържаните неистински банкноти от 20 лева представлява 0.000078% от общия брой на намиращите се в обращение в края на 2018 г. банкноти с този номинал. В структурата на задържаните неистински банкноти, циркулирали в паричното обращение, с по-малки дялове са тези от 10 и 50 лева, съответно с 9.76% и 19.51%. За периода октомври – декември са задържани неистински банкноти от 100 лева – 4 броя, и една неистинска банкнота с номинал 2 лева.

В периода октомври – декември 2018 г. бяха регистрирани и задържани общо 60 броя неистински български разменни монети, от които 12 броя от 2 лева, 16 броя от 1 лев и 32 броя от 50 стотинки. Относителният дял на задържаните през четвъртото тримесечие неистински разменни монети в общия брой на монетите в обращение към края на 2018 г. е 0.000002%.

В изпълнение на законовите си функции по извършването на експертна оценка на чуждестранни банкноти, задържани на територията на България, през четвъртото тримесечие на 2018 г. в БНБ бяха регистрирани и задържани неистински чуждестранни банкноти, както следва: 22 281 броя евро (от които 296 броя са циркулирали в обращение), 1879 броя щатски долари (от които 121 броя са циркулирали в обращение) и 27 броя банкноти от други чуждестранни валути.

III. Негодни банкноти и разменни монети³

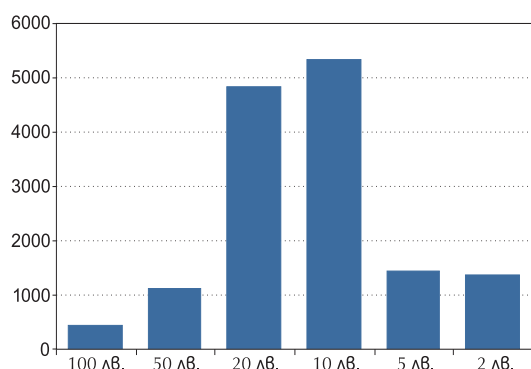
От общия брой проверени за истинност и годност банкноти през периода октомври – декември 2018 г. като негодни за последващо използване в паричното обращение са отделени 14.5 млн. броя банкноти. Те са с 0.4 млн. броя (2.98%) по-малко в сравнение с банкнотите, отделени като негодни през третото тримесечие.

За едногодишен период (декември 2017 г. – декември 2018 г.) отделените като негодни банкноти са 55.6 млн. броя, което е с 2.3 млн. броя (4.01%) по-малко в сравнение с отделените през предходния едногодишен период (декември 2016 г. – декември 2017 г.).

При машинната обработка на банкнотите през четвъртото тримесечие на 2018 г. с най-голям дял в общия брой на отделените като негодни банкноти са тези с номинал 10 лева (36.78%), следвани от банкнотите с номинал 20 лева (33.42%). Дяловете на банкнотите с номинали от 2, 5 и 50 лева са съответно 9.43%, 9.82% и 7.66%. По-малък е дялът на отделените като негодни банкноти с номинал от 100 лева – 2.89%.

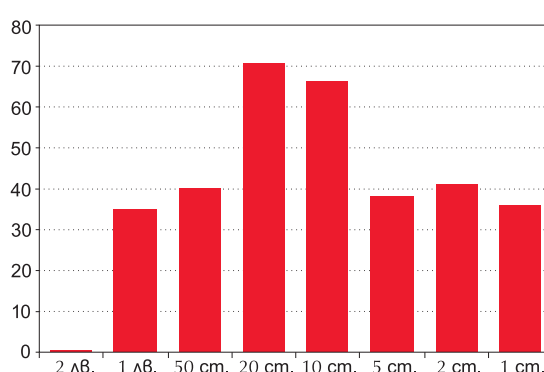
Негодни банкноти (октомври – декември 2018 г.)

(хил. бр.)

Негодни разменни монети (октомври – декември 2018 г.)

(хил. бр.)

Източник: БНБ.

³ Българските банкноти и разменни монети, които през отчетния период са оценени от БНБ като несъответстващи на приетите стандарти за годност и поради това подлежат на унищожаване.

През четвъртото тримесечие на 2018 г. при обработката на разменни монети в БНБ като негодни за паричното обращение са отделени 326.9 хил. броя, които са със 110.2 хил. броя (50.84%) повече в сравнение с отделените през третото тримесечие. За едногодишен период отделените като негодни разменни монети са 1214.5 хил. броя, които са със 134.0 хил. броя (12.40%) повече в сравнение с отделените през предходния едногодишен период (декември 2016 г. – декември 2017 г.).

ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА КОРИЦАТА Е РАЗРАБОТЕНО ВЪЗ ОСНОВА
НА ВЪЗПОМЕНАТЕЛНАТА БАНКНОТА С НОМИНАЛ 20 ЛЕВА, ЕМИСИЯ 2005 г.